

VESNA CRNKOVIĆ-NOSIĆ*

PROJEKT U NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA

U pokušaju inoviranja nastave hrvatskoga jezika u Gimnaziji «Matija Mesić» u Slavonskome Brodu, učenici četvrtih razreda (4.A, opća gimnazija i 4.E, jezična gimnazija) u školskoj godini 2005./2006. upoznali su značajke projekta i projektne nastave. Stečeno znanje primijenili su radeći na projektu s temom Frazemi: a) Frazemi koje rabe učenici gimnazije i b) Frazemi koje rabe članovi obitelji učenika.

Provedeno je samostalno istraživanje: prikupljanje, odabir i sistematiziranje frazeološke građe. Izrađen je završni dio projekta: 1. pregledni plakati i 2. Mali hrvatski frazeološki rječnik gimnazijalaca (vježba). Napravljena je kritička analiza cjelokupnoga tijeka rada na projektu. Projekt je zatim prezentiran u školi.

Ovim člankom ponudili smo jedan od modela rada na projektima u nastavi hrvatskoga jezika. Rad na projektu je osmišljen drugačije od uobičajenoga, tradicionalnoga načina stjecanja i primjene znanja u školi. Primijenjene su različite metode koje se zasnivaju na «iskustvenome učenju».

Projektna bi se nastava trebala povremeno primjenjivati u nastavi hrvatskoga jezika.

Ključne riječi: projektna nastava, frazemi

1. UVOD

Nastava je danas u našim srednjim školama uglavnom tradicionalna. U tradicionalnoj nastavi izlaganje nastavnika se kombinira s demonstracijom različitih nastavnih sredstava. Prevladavaju verbalne metode, većinu informacija iznosi nastavnik, a učenici su pretežno u pasivnoj poziciji.

Tradicionalna nastava nastoji se inovirati, osuvremeniti. U suvremenoj nastavi učenik je stavljen u aktivniju poziciju; on samostalno istražuje, otkriva i prikuplja građu (informacije), zatim je raspoređuje i sistematizira te za prikupljenu i sistematiziranu građu pronalazi najprimjerenije oblike i izraze.

U Hrvatskoj se za takvu nastavu rabe izrazi: rad na projektima, projektna nastava, istraživački usmjerena nastava, stvaralačka nastava i sl.

Riječ projekt je latinskoga podrijetla (projicere - baciti pred koga; pružiti), a znači «nacrt, skica, razrađeni plan, prijedlog za rad, postupak, znanstveno, književno ili umjetničko djelo, zakonski tekst i sl.».¹

* Mr. sc. Vesna Crnković – Nosić, Gimnazija „Marija Mesić“, Slavonski Brod

1. Projekt je složeniji, potpuno dovršen zadatak s jasno postavljenim ciljem
2. Izrada projekta podrazumijeva istraživanje
3. Rezultat, cilj projekta je određeno djelo (tvorevina, izrađevina)
4. Realizira se u dužem, točno određenome vremenskom periodu
5. Obično uključuje više sudionika ili jednu (više) skupina sudionika
6. Zahtijeva suradnju i usklađivanje svih sudionika ili skupina sudionika

Začetnik ideje projektne nastave bio je američki pedagog John Dewey² (1859. - 1952.) koji se zalagao za obrazovanje usmjereno na dijete. Početkom dvadesetoga stoljeća upozorio je na četiri osnovna prirodna interesa kod djece: interes za razgovor i kontakt s ljudima, interes za istraživanje, interes za stvaranje i građenje te interes za umjetničko izražavanje. Ovi interesi i potrebe djece trebali bi se ostvariti u školi. Budući da školski sustav nije bio u mogućnosti zadovoljiti te potrebe, Dewey (i mnogi drugi pedagozi u Americi, Engleskoj, Francuskoj, SSSR - u, Japanu i drugdje) ponudili su metodu projekata u nastavi kojima su u nastavu uveli istraživanje.

2. PROJEKT U NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA

Projekt u nastavi hrvatskoga jezika ima sljedeći tijek:

1. Izbor teme za projekt. Tema treba biti zanimljiva, neistražena (ili nedovoljno istražena), pomno odabrana da bi učenici bili dovoljno zainteresirani i da bi pokazali originalnost u njenoj obradbi.
2. Priprema učenika za odabranu temu
3. Izrada plana istraživanja Plan istraživanja obuhvaća:
 - a) utvrđivanje vremenskoga roka za izradu cjelokupnoga projekta, kao i pojedinih etapa projekta
 - b) određivanje prostornoga okvira
 - c) definiranje zadataka
 - d) određivanje odgovarajućih postupaka (metoda, tehnika) rada
 - e) podjelu učenika u skupine
 - f) podjelu zadataka svakoj skupini učenika
4. Izvođenje istraživanja (ostvarivanje preuzetih zadataka):
 - a) prikupljanje građe (radnoga materijala, informacija i sl.)
 - b) uspoređivanje prikupljene građe
 - c) izvještavanje o rezultatima prikupljene građe
5. Objedinjavanje, odabir i usustavljanje sakupljene građe
6. Izrada završnoga dijela projekta, tzv. rezultat istraživanja: panoi, plakati, izložbe, web stranice, filmovi, predavanja, knjige, periodične publikacije i sl.
7. Kriitička analiza cjelokupnoga rada na projektu

¹ Opća enciklopedija (1980.), svezak 6., Zagreb, Jugoslavenski leksikografski zavod, str. 642.

² Munjiza, E. (2005.), Metoda projekata u teorijsko - metodološkom okviru pedagogije pragmatizma. Napredak, 146(3), 33.9 - 352.

8. Presentacija cjelovitoga projekta u učionici, u školi i(li) u javnosti
9. Vrjednovanje projekta.

Projekt u praksi

1. Nastavnica je za temu predložila Frazeme. Osnovnu temu podijelila je na dvije podteme: a) Frazeme koje učenici Gimnazije «Matija Mesić» rabe u svakodnevnoj komunikaciji (u školskoj godini 2005./2006.) i b) Frazeme koje rabe članovi obitelji učenika
2. Učenici su za izabranu temu pripremljeni kroz obradbu ovih nastavnih jedinica: Frazemi (u kojoj su upoznali značajke frazema, vrste frazema, frazeologiziranje i frazeologiju), Leksikografija (u kojoj su saznali što je leksikografski članak, vrste rječnika) i Hrvatski rječnici (koja obuhvaća povijesni pregled najvažnijih hrvatskih rječnika od 16. do 20. stoljeća, osnovne podatke o sastavljačima rječnika i o samim rječnicima).
3. Plan istraživanja:
 - a) Za izradu cjelokupnoga projekta utvrđeno je vremensko razdoblje od 2, 5 mjeseca. Za prikupljanje građe predviđena su dva tjedna; za uspoređivanje i izvještavanje o prikupljenoj građi dva tjedna; za objedinjavanje, selekcioniranje i usustavljivanje dva tjedna; za izradu plakata i rječnika frazema gimnazijalaca tri tjedna.
 - b) Istraživanje će se provoditi u školi i u obiteljima učenika.
 - c) Svaki učenik 4.A i 4.E razreda treba zapisati i donijeti što više traženih frazema.
 - d) Predložene su ove nastavne metode: razgovor, čitanje, pisanje, usmeno izlaganje, pokazivanje, praktični rad, istraživanje.
4.
 - a) Ostvarivanje preuzetih zadataka odlično je obavljeno. Učenici su rado surađivali, a u prikupljanju građe posebno su se isticali učenici sa slabim uspjehom.
 - b) Uslijedilo je uspoređivanje i reduciranje istovjetnih i neprimjerenih sakupljenih primjera frazema, kao i zapisa koji nisu frazemi.
 - c) Svaka skupina izvijestila je o rezultatima sakupljene građe. Količina frazeološke građe iznenadila je sve sudionike projekta; sakupljena su 482 frazema.
5. Frazeološka građa je objedinjena, selekcionirana i sistematizirana u dvije osnovne podteme.
6. Najmarljiviji učenici izradili su završni dio projekta: pregledne plakate i Mali

hrvatski frazeološki rječnik gimnazijalaca (vježba).

- a) Pregledni plakati. Dva pregledna plakata predočavaju izbor frazema koje rabe učenici Gimnazije «Matija Mesić», dok druga dva predočavaju izbor frazema koje rabe članovi obitelji učenika.
- b) Prvi nose naslov Frazemi gimnazijalaca, a drugi Frazemi iz naše svakodnevice.
- c) Mali hrvatski frazeološki rječnik gimnazijalaca (vježba).

U predgovoru rječnika dana je definicija frazema, zatim se navode vrste frazema iz kojih slijedi objašnjenje kako pronaći određeni frazem.

Budući da su frazemi «skupovi s više sastavnica»³, uobičajeno je da se obrađuju pod jednom svojom sastavnicom. Frazemi su u rječniku smješteni i obrađeni po abecednome redu prve sastavnice, to jest prve riječi u frazemu. Uz svaki frazem učenici su dali svoje tumačenje njegovog značenja.

Navedeni frazemi su uzeti iz svakodnevice učenika gimnazije, dakle od izvornih govornika. Glavno načelo za uvrštavanje frazema u ovaj rječnik bila je njihova suvremenost i česta uporaba. Vrijednost rječniku daju primjeri novih veza riječi koje su dobile status originalnih frazema, kao i tumačenja novih i ponekih dosad poznatih frazema. Originalni frazemi učenika označeni su zvjezdicom. Zastupljeni su pretežno kolokvijalni i žargonski frazemi dok su knjiški rijetki.

Mali frazeološki rječnik gimnazijalaca samo je školska vježba, pokušaj primjene znanja iz jednog područja hrvatskoga jezika u slavonskobrodskoj gimnaziji čijim je učenicima područje frazeologije uvijek bilo zanimljivo.

Veze riječi koje su dobile status originalnih frazema gimnazijalaca (izbor):

- BISTAR KAO IZVOR - ne imati grijeha
- BITI HEROJ DANA - dobiti najviše jedinica u jednom danu
- BITI SPALJEN - biti otkaćen
- BITI ZAKON - netko je u pravu ili je nešto jako dobro
- DANAS NIŠTA - učenik ne želi odgovarati
- FRKA I PANIKA - naporna i zahtjevna situacija
- GLAVNO DA JE DŽABE (DŽABALIJA) - besplatno se najesti i napiti, kvaliteta nije bitna
- GLEDATI SMRT U OČI - suočiti se s teškom situacijom
- IMATI DVA DATUMA - ne morati odgovarati treći predmet u jednom danu
- ISKEMIJATI NEŠTO - uspješno se izvući iz teške situacije
- LUD KAO ŠIBA - biti zafrkant
- LUD KAO ŠMAJSER - zanimljiv i smiješan
- NE ŠKOLOVATI SE JEDAN DAN - ne ići jedan dan u školu

³ Menac, A. i dr. (2003.), Hrvatski frazeološki rječnik. Zagreb: Naklada Ljevak, str. 8.

- NJEGE TE NJEGE - tu i tamo
- OD ADAMA DO EVE - ukratko, sažeto
- POLJULJATI EGO - izgubiti samopouzdanje
- POVUĆI SUMUS SUMARIUS - prestati razmišljati o nekom neugodnom događaju
- PRIDRUŽITI SE KOLEGI - dobiti jedinicu
- PUNO RIBA U MORU - puno djevojaka na jednom mjestu
- RAZBITI SE KAO VJEVERICA - napiti se
- STAJATI ISPRAVLJEN - prihvatiti vlastitu pogrešku
- TAKO TRU - nešto je jako vjerodostojno
- UBITI SE KAO DEVA (ŠMAJSER) - napiti se.

7. Kritički je analiziran cijeli tijek rada na projektu. Učenici su istaknuli ove dobre strane rada na projektu:

- neuobičajen i zanimljiv način samostalnoga istraživačkoga rada
- visoka motiviranost učenika
- poticanje intelektualne radoznalosti
- uvažavanje individualnih sposobnosti i razlika učenika
- iskustvo skupnoga rada
- razvijanje suradničkoga odnosa između učenika u skupini, kao i između učenika i nastavnika
- razvijanje (samo)odgovornosti
- poštivanje zadanih vremenskih rokova
- upoznavanje i primjena različitih metoda rada
- rješavanje nepredviđenih problemskih situacija
- nova pozicija učenika - učenik se nalazi u prvom planu (u samom središtu), a nastavnik u drugom (nastavnik je postao partner)
- primjena znanja iz hrvatskoga jezika (leksikografija, pravopis, analiza i dr.).

Učenici su istaknuli ove slabe strane rada na projektu:

- složenost i zahtjevnost koja je rezultirala odustajanjem učenika sa slabijim uspjehom od daljnjega rada
- nedostatak vremena, neusklađenost rada na projektu sa školskim obvezama u redovitoj nastavi.

8. Cjelokupni projekt prezentiranje u razrednim odjelima 4.A i 4.E razreda. Pregledni plakati postavljeni su u izložbene ormariće u predvorju škole.

9. Rad na projektu (u pojedinim etapama i u cijelosti), kao i završni radovi (plakati, rječnik) ocijenjeni su najvišim ocjenama. Učenici su bili veoma zadovoljni sudjelovanjem u radu na ovome projektu; posebno su isticali stjecanje novih iskustava.

3. ZAKLJUČAK

Pokušavajući osuvremeniti nastavu hrvatskoga jezika u Gimnaziji «Matija Mesić» u Slavonskom Brodu, učenici četvrtih razreda (4.A, opća gimnazija i 4.E, jezična gimnazija) usvojili su teorijska znanja o projektu i projektnoj nastavi, nakon čega su svoje znanje primijenili radeći na projektu s temom Frazemi.

Rad na projektu donio je primjenu različitih metoda koje se zasnivaju na tzv. «iskustvenom učenju». Ove metode podrazumijevaju učenje na temelju vlastitoga iskustva i komunikacije sa stvarnošću⁴. U takvom radu povećava se motiviranost, intelektualna znatiželja i odgovornost učenika. Mijenja se pozicija učenika i nastavnika. Učenik se nalazi u samome središtu, a nastavnik postaje partner koji vodi i usmjerava projekt. Uočene su i neke druge dobre strane rada na projektu. Stoga bi se rad na projektima trebao povremeno primjenjivati u redovitoj nastavi hrvatskoga jezika, kao i u drugim oblicima nastave - izbornoj i dodatnoj nastavi.

LITERATURA

- Desforges, C. (2001.), Uspješno učenje i poučavanje. Zagreb: EDUCA 50.
 Kvriacou, C. (2001.), Temeljna nastavna umijeća. Zagreb: EDUCA 52.
 Menac, A. i dr. (2003.), Hrvatski frazeološki rječnik. Zagreb: Naklada Ljevak.
 Munjiza, E. (2005.), Metoda projekta u teorijsko - metodološkom okviru pedagogije pragmatizma. Napredak, 146(3), 339.-352.
 Opća enciklopedija (1980.), Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod.
 Poljak, V. (1994.), Opći priručnik za nastavnike srednjih škola. Zagreb: Hrvatski pedagoško - književni zbor.
 1. Terhart, E. (2001.), Metode poučavanja i učenja. Zagreb: EDUCA 51.

SUMMARY

PROJECTS IN TEACHING CROATIAN

In an attempt to introduce new teaching methods into Croatian language classes at the *Matija Mesić* secondary school in Slavonski Brod, the fourth - grade (senior) students, from the general - program and languages program departments were informed about projects and project work. They applied their knowledge and skills to a project dealing with Croatian phrases and idiomatic expressions used by 1) the students and 2) the members of their families.

Their independent research into the subject involved collection, selection and systematization of the phraseological material. Informative posters and a short students' phraseological dictionary were produced as the most important results of the participants' work. A critical analysis of the whole project was carried out and, finally, the project was presented at school.

⁴ Kvriacou, C. (2001.), Temeljna nastavna umijeća, Zagreb, EDUCA 52.

The project work model described in this article differs from the traditional teaching and learning methods and procedures applied to Croatian language classes in Croatian schools in that its methods are based on the so-called experiential learning.

This experience shows that the project work method should be occasionally applied to Croatian language classes in Croatian schools.

Key words: project teaching, idioms

Primljeno: 9. ožujka 2007.